

Program for Praksisrettet uddanningsforskning- PRAKUT 2010-2014

Statusrapport

© Norges forskningsråd 2013

Norges forskningsråd
Postboks 2700 St. Hanshaugen
0131 OSLO
Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
bibliotek@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Oslo, september 2013
ISBN 978-82-12-12-03270-5(Pdf)

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Innledning.....	4
Administrasjon	5
Økonomi.....	5
Aktiviteter.....	6
Viktigste aktiviteter i programperioden	6
Etablering og gjennomføring av programmet	16
Formidling og kunnskapsdeling	16
Prosjektbeskrivelser.....	17
Område 1 Læring i barnehagene	17
Område 2 Læringsprosesser og læringsutbytte i grunnopplæringen.....	19
Område 3 Lærerutdanning og profesjonsutvikling	21
Område 4 Læring i ulike samfunnskontekster og på ulike arenaer	23
Nasjonal forskerskole for lærerutdanningene.....	25
Sluttevaluering av PRAKSISFOU og midtveisevaluering av UTDANNING2020.....	25
Samlet vurdering og videre anbefalinger	27
Anbefalinger til et nytt utdanningsforskningsprogram	28

Forord

I oppdragsbrev fra Det kongelige kunnskapsdepartement (KD) av 17.11.2009 ble Norges forskningsråd bedt om å administrere «Nytt program for praksisrettet FoU i barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning». Programmet fikk navnet *Praksisrettet utdanningsforskning*– PRAKUT.

Oppdragsbrevet vektla forbindelsen til det tidligere programmet *Praksisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning* (PRAKSISFOU) 2005-2010. Videre ble organiseringen av det nye programmet knyttet til det pågående programmet *Utdanningsforskning fram mot 2020* (UTDANNING2020).

PRAKUT skulle som PRAKSISFOU være en målrettet innsats for ytterligere å styrke FoU-kompetansen i lærerutdanningene. Prosjektene i PRAKUT skulle være praksisrettede og ha forpliktende samarbeid med institusjoner som skoler og barnehager. Det var en forutsetning at lærerutdanningsinstitusjoner skulle være aktive partnere i alle prosjekter, og det var videre forutsatt at prosjektene skulle drive aktiv formidling og kunnskapsdeling til fordel for praksisfeltet og utdanningene selv. Programmet har vært delt i fire tematiske hovedområder i virkeperioden 2010-2014.

Programmet vil fra 1.1.2014 inngå i et nytt stort utdanningsforskningsprogram i Forskningsrådet. Prosjektene som programmet har tildelt midler til, er så vidt kommet i gang, og denne rapporten vil derfor ikke inneholde forskningsresultater fra prosjektene. Rapporten er mer overføringsrapport enn en sluttrapport fra programmet og har til hensikt å overbringe erfaringer og synspunkter på denne typen forskningsinnsats til styret for et nytt program for forskning og innovasjon i utdanningssektoren.

I tiden programmet har pågått har PRAKSISFOU blitt sluttevaluert samtidig med at UTDANNING2020 har blitt midtveisevaluert. Evalueringspanelet leverte i mars 2013 en rapport som også blir kommentert i denne statusrapporten.

Bente Aamotsbakken
Programstyreleder

Innledning

Programmet *Praksisrettet utdanningsforskning* – PRAKUT, bygger på erfaringer fra programmet *Praksisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning* (PRAKSISFOU). PRAKUT er en målrettet innsats for å styrke kompetansen i institusjoner som driver lærerutdanning og innebærer en satsning mot FoU-miljøer i lærerutdanningene i den forstand at alle som søker må ha aktiv deltakelse fra minst ett lærerutdanningsmiljø. Videre har programmet hatt krav om brukermedvirkning og et stort fokus på kommunikasjon. Programmet har hatt fire områder, et mot barnehagene, et mot grunnopplæring, et mot lærerutdanningene og et mot arenaer utenfor den formelle utdanningssektoren. Virkeperiode: 2010-2014.

Hovedmål for programmet har vært:

- å heve kvaliteten i barnehagen, grunnopplæringen og lærerutdanningene. Programmet skal bidra til å videreutvikle og styrke FoU-kompetansen og kunnskapsgrunnlaget i lærerutdanningene. Programmet har som mål å øke kvaliteten i FoU-samarbeidet mellom lærerutdanningene og praksisfeltene i barnehagen og grunnopplæringen og bidra til at forskningsbasert kunnskap tas i bruk i praksisfeltet slik at sammenhengen mellom lærerutdanning og praksis bedres. Programmet skal bidra med kunnskapsutvikling på høyt vitenskapelig nivå.

PRAKUT har hatt følgende delmål:

- Å generere kunnskapsgrunnlag for kontinuerlig utvikling innenfor barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning
- Å heve kvalitet og relevans i praksisrettet utdanningsforskning gjennom teoriforankring og metodebruk som er tilpasset praksisfeltets problemstillinger og behov
- Å stimulere til økt bruk av FoU i praksisfeltet gjennom nye former for kunnskapsdeling og kommunikasjon
- Å heve kvaliteten på læring i barnehagene, grunnopplæringen og lærerutdanningene

Målene er forsøkt nådd gjennom:

- mobilisering av lærerutdanningsmiljøene ved bruk av aktiv informasjon om programmet og tildeling av prosjektmidler til forskerprosjekter og forprosjekter
- prosjekter med brukermedvirkning med deltakelse fra skoler eller barnehager - det har vært en forutsetning at en institusjon med lærerutdanning er del av prosjektene ledelse, men ikke nødvendigvis at en slik institusjon er i prosjektlederrollen.
- nettverksbaserte forskerprosjekter med rom for rekruttering og oppbygging av kompetanse av fagmiljøer
- tildeling til prosjekter med sterk internasjonal profil
- tildeling til prosjekter som integrerer uformelle og formelle læringsmiljøer

Programmet har vært organisert etter Forskningsrådets retningslinjer for handlingsrettede programmer med et eget programstyre. Styret har på det meste bestått av ni programstyremedlemmer inkludert leder og to møtende varamedlemmer. Programstyret har hatt i gjennomsnitt hatt fem møter hvert år i perioden 2010-2013.

Programmets sekretariat har vært i Forskningsrådet, med én programkoordinator, én seniorkonsulent. Programmet har også honorert programstyreleder for å løse oppgaver knyttet til programmets måloppnåelse.

Programstyret har hatt følgende sammensetning:

Medlemmer:

- Professor Bente Aamotsbakken, Høgskolen i Vestfold (leder)
- Forsker Anders Bakken, NOVA
- Professor Elaine Munthe, Universitetet i Stavanger
- Lektor Tomas Ellegaard, Roskilde Universitet
- Ekspedisjonssjef Dag Thomas Gisholt, Kunnskapsdepartementet
- Seniorkonsulent Milena Adam, Utdanningsforbundet
- Avdelingsleder Elisabeth Jonassen, Steinkjer kommune, KS

Møtende varamedlemmer:

- Professor Erik Knain, Universitetet for miljø- og biovitenskap
- Professor Staffan Selander, Stockholms universitet

Observatør:

- Programstyrleder Kirsti Klette, UiO fra UTDANNING2020 i perioden 2010-2011
- Programstyremedlem Ingrid Helgøy fra UTDANNING2020 i perioden 2011-2013

Administrasjon

Seniorrådgiver Kari Tonhild Aune, programkoordinator 2010-2013

Seniorkonsulent Bjørg Bergenhus, 2010-2013

Rådgiver Hilde Rønning, 2011-2012

Rådgiver Cathrine Skjolden, 2010-2013

I tillegg har spesialrådgiver Ane Marte Rasmussen, programkoordinator for UTDANNING2020, deltatt på møtene.

For å nå programmets målsettinger har programstyreleder arbeidet for Forskningsrådet i et delengasjement i perioden.

Økonomi

Programmets finansieringskilder: Kunnskapsdepartementet

Totalt disponibelt budsjett: 115 mill. kroner

Aktiviteter

Viktigste aktiviteter i programperioden

Praksisrettet utdanningsforskning - PRAKUT (2010-2014) skulle som nevnt i innledningen bygge på erfaringer fra programmet *Praksisrettet FoU i grunnopplæring og lærerutdanning – PRAKSISFOU (2005-2010)*. (Total ramme: 156 mill.). Programmet PRAKSISFOU representerte i 2005 en ny innfallsvinkel til utdanningsforskning i Forskningsrådet og var en målrettet innsats mot FoU-miljøene i lærerutdanningene. Programmet skulle utvikle ny kunnskap som kunne bidra til en mer lærende organisasjonskultur og en sterkere kompetanseutvikling i barnehagen, grunnopplæringen og i lærerutdanningene. Det var den gang behov for et program som rettet søkelyset mot forholdet mellom lærerutdanning og de kravene lærere møter som profesjonelle yrkesutøvere. PRAKSISFOU valgte derfor å lyse ut midler rettet mot institusjoner som drev lærerutdanning, og det fantes krav om aktiv deltakelse av skoleeier i prosjektene. Forskningsprosjektene skulle forankres i skoleeiers behov og utvikles i et samarbeid mellom prosjektansvarlig forskningsinstitusjon og skoleeier. Utlysningene på barnehageområdet i programmet hadde ikke dette som krav på samme måte, men hadde utlysninger hvor det framgikk som et ønske fra programmet at søkerne skulle representere institusjoner som drev førskolelærerutdanning og at barnehageeier hadde en aktiv rolle i prosjektet. PRAKSISFOU finansierte totalt 32 prosjekter.

PRAKUT overtok ansvaret for prosjektene finansiert av PRAKSISFOU som ennå pågikk i 2010. Dette utgjorde 22 prosjekter samt ansvaret for Nasjonal forskerskole i lærerutdanningene – NAFOL. Alle prosjektene utenom to ble avsluttet i løpet av 2011 og begynnelsen av 2012. Programmet overtok derfor ansvaret for gjennomføringen av de planlagte aktivitetene knyttet til formidling og kunnskapsdeling fra porteføljen. PRAKUT hadde derfor i sin tidlige fase ansvaret for formidling og kommunikasjonstiltak i tillegg til programplanarbeid og søknadsbehandling.

PRAKUT hadde en klar forpliktelse til å involvere brukere og aktører i praksisfeltet, men valgte til forskjell fra PRAKSISFOU å lyse ut midler til prosjekter uten å spesifisere hva brukermedvirkning kunne bestå i. Hensikten var å legge definisjonsmakten til søkermiljøene og på den måten utfordre til nytenkning og kreative løsninger.

Utvikling av programplan

Programstyret for PRAKUT fikk anledning til å utforme programplanen på selvstendig grunnlag, men måtte ta hensyn til oppdragsbrevets føringer. Oppdragsbrevet forutsatte at programplanen skulle utvikles i lys av erfaringer vunnet gjennom programmet PRAKSISFOU og føringer i følgende meldinger skulle danne grunnlag for innholdet i planen: St.meld. nr 11 (2008 – 2009) *Læreren – Rollen og utdanningen*, St.meld. nr 30 (2008 – 2009) *Klima for forskning*, St.meld. nr 41 (2008 – 2009) *Kvalitet i barnehagen* og St.meld. nr 44 (2008 – 2009) *Utdanningslinja*. Også evalueringene av PRAKSISFOU, *En porteføljeanalyse* (Aasen & Prøitz), skulle tas hensyn til i utformingen av programplanen. Planen ble godkjent av Divisjonsstyret for store satsinger i november 2010.

Selve arbeidet med utvikling av programplanen har vært utført av en komité bestående av programstyreleder og tre av styremedlemmene. Våren 2010 ble i hovedsak anvendt til å skrive

programplanutkast ved hjelp av samlet tid i programstyremøter og en utstrakt korrespondanse på e-post og telefon. I det følgende vil vi gjøre rede for hvilke faglige og praktiske aspekter som ble diskutert og vektlagt i arbeidet med PRAKUTs programplan.

Utvikling av programplan

Som nytt program etter PRAKSISFOU skulle PRAKUT både ivareta erfaringer vunnet i det tidligere programmet og samtidig fundere på nye mulige satsninger. Innledningsvis diskuterte man derfor inngående så vel hva praksisrettet forskning innebar som mulige nye områder og perspektiver å satse på for programmet.

Spørsmålet om praksisrettet forskningssatsing ble håndtert på ulike vis. Et aspekt dreide seg om involvering av personer innenfor forskjellige virksomheter med hensyn til: a) definisjon av forskningsområdet; b) prosjektmedvirkning for å lære seg å tenke systematisk om utviklingsarbeid og få tilgang til aktuelle teoretiske og metodologiske redskaper; c) medvirkning av studenter i for eksempel ulike lærerutdanninger; samt d) spredning av resultater.

Innenfor hvert delaspekt fantes det flere alternative valgmuligheter. Når det gjaldt a) definisjon av forskningsområdet, kom det fram synspunkter på at forskningen måtte være teoretisk og metodologisk robust og gjerne innebære teoriutprøving og teoriutvikling i tillegg til at den skulle være praksisrelevant. Samtidig går det ikke å føre en slik diskusjon uten samtidig å inndra ulike perspektiver på forskning: fra naturvitenskapelig orientert, hypoteseutprøvende forskning til samfunnsvitenskapelig-humanistisk, forståelsesorientert forskning med deltakende observasjon og involvering av berørte parter. I slike diskusjoner kommer gjerne vitenskapsidealene i konflikt. Komiteen falt ned på kravet om både tydelig teoriforankring og praksisrelevans.

Angående spørsmålet om b) prosjektmedvirkning, diskuterte man de ulike rollene som ligger i det å være virksomhetsansvarlig respektive forskningsansvarlig. Gitt at en slik rollefordeling var tydelig, skulle medvirkning av personer knyttet til skolens og barnehagens ulike virksomheter bli sett på som et særskilt kvalifiserende krav. Dette spørsmålet tangerer også c) medvirkning av studenter i de ulike lærerutdanningene. Muligheten for stor spredning og for å samle inn store datamengder måtte bli sett i lys av at slike studenter ville trenge ekstra veiledningsressurser i et prosjekt.

Det siste delaspektet som handlet om d) spredning av resultater, ble diskutert i termer av så vel tradisjonell publisering – nasjonale og internasjonale tidsskrifter med referee-vurdering – som presentasjoner i form av foredrag, blogger, filmer, populærvitenskaplige artikler, læremidler etc. I denne konteksten kan til og med spørsmålet om vitenskapsideal bli aktuelt å berøre. Det er helst vitenskapelige publikasjoner som anses som verdifulle og meritterende, mens publikasjoner som har til hensikt å øke kompetansen for personer i ulike virksomheter, ikke regnes med. Samtidig kan denne formen for publikasjoner senere vise seg å få stor betydning for et praksisfelt der forskningen ikke har vært særlig omfattende, og der behovet for kunnskapsutvikling er stort. Denne diskusjonen munnet ut i et antall nye indikatorer for å vurdere måloppnåelse i porteføljen.

Når det gjaldt å satse nytt, diskuterte man først og fremst forholdet mellom den læringen som skjer blant annet ved hjelp av digital teknikk *utenfor* barnehagen og skolen, og den læringen

som skjer i barnehagen og skolen. Flere aktuelle forskningsoversikter, ikke minst innenfor naturvitenskapelig forskning, viser at dette spørsmålet har økt i betydning. Fra å være et såkalt *add-on* har blant andre faktorer den digitale teknikken ført til ulike typer endringer: fra nye skrivepraksiser til endringer i selve klasseromsundervisningen (som i det omvendte – eng. ”the flipped”-klasserommet). Dermed vokste det fram en overbevisning i gruppen om at vår ny-satsning skulle skje på et område som kopler verden utenfor barnehagen og skolen til verden i barnehagen og skolen. Dette vil framgå av områdeinndelingen som vises nedenfor.

Faglige prioriteringer

Programstyret valgte å ha læring som gjennomgående tema og innrettet programmet etter fire temaområder inndelt etter blant annet utdanningsnivå. Disse områdene er:

- 1 Læring i barnehager
- 2 Læring i grunnopplæring og videregående opplæring
- 3 Lærerutdanning og profesjonsutvikling
- 4 Læring i ulike samfunnskontekster og på ulike arenaer

Utlysninger

Programmet har hatt tre utlysninger, to innfor kategorien *forskerprosjekt* og en innenfor kategorien *forprosjekter*. Forskerprosjektene har vært lyst ut med krav om brukermedvirkning og programmet har bedt om egne vedlegg til søknaden om hvilken rolle brukerne skulle ha. Det var også spurt etter egne vedlegg med oversikt over prosjektenes planlagte formidlings- og kunnskapsdelingsaktiviteter. Maks søknadsbeløp om forskerprosjekter var 12 mill. og 300 000 for forprosjekter.

Det har vært søkt om totalt 798 millioner kroner. Programmet har en gjennomsnittlig innvilgelse på 13 prosent.

Forprosjekter

Det ble lyst ut inntil 2 mill. til forprosjekter på område 1, 2 og 4 med frist 16. februar 2011. Det kom inn 30 søknader som til sammen søkte om 8,8 mill. kroner. Flertallet av prosjektene søkte maksimalt søknadsbeløp på 300 000 over en periode på seks måneder. Det kom inn seks søknader til område 1, 17 søknader til område 2, og 2 søknader til område 3 og 4 søknader til område 4. Programmet innvilget 7 forprosjekter. Prosjektene ble behandlet administrativt og ble innvilget av programstyret. Kun en av søknadene fikk støtte ble innvilget i hovedrunden.

Alle prosjektlederene som fikk innvilget forprosjekt sendte inn hovedsøknad, utenom én prosjektleder. Søknaden fra den aktuelle institusjonen hadde en annen prosjektleder, men sendte inn søknad til utlysningen. Søknadene fikk gode karakterer. En fikk seks, tre fikk fem, to fikk fire og én søknad fikk karakteren tre. Fem av de innvilgede forprosjektsøknadene var på område to, en på område en og en på område fire. Det var forprosjektsøknaden til område fire som fikk støtte.

Forskerprosjekter

Programmet har mottatt 84 søknader om forskerprosjekter fordelt på to utlysninger. 11 fikk støtte = innvilgelse på 13 %. Kun tre søknader er blitt avvist, alle mottatt til første utlysning.

Her er oversikt over søknader på de to søknadsrundene:

Frist	Søkt antall	Bevilget antall	% innvilget	Søkt beløp	Bevilget beløp	% innvilget beløp
13.04.2011	28	4	14%	252,9 mill.kr.	28,5 mill.kr.	11%
30.11.2011	56	7	12,5%	535,8 mill.kr.	71,5 mill.kr.	13%
Sum	84	11	13%	788,7 mill.kr.	100,0 mill.kr.	12,7%

Forskerprosjekter på område 3

Det ble det lyst ut inntil 28 mill. til forskerprosjekter med brukermedvirkning på område 3 med frist 13. april 2011. Programmet mottok totalt 28 søknader for 253 mill. kroner. Tre søknader ble avvist da de ikke oppfylte kriteriene i utlysningen. Søknadene programmet mottok på dette området var relativt store, 12 prosjekter søkte om mer enn 10 mill. og 16 prosjekter søkte om støttebeløp mellom 5,5 mill. og 10 mill. kr. De aller fleste søknader var innenfor pedagogikk og fagdidaktikk, men enkelte av søknadene hadde også et sterkere tyngdepunkt innen psykologi og samfunnsvitenskapelige fag. To av søknadene oppgav også at de hadde en tverrfaglig tilnærming.

13 søknader fra universitetssektoren
14 søknader fra høyskolesektoren
1 søknad fra instituttsektoren.

13 søknader fra Østlandet
5 søknader fra Sør- /Vestlandet
6 søknader fra Midt-Norge
5 søknader fra Nord-Norge.

Programmet innvilget fire prosjekter på området.

Forskerprosjekter på område 1, 2 og 4

I programmets tredje og siste utlysning ble det lyst ut 75 mill. til forskerprosjekter med brukermedvirkning på område 1, 2 og 4. Det kom inn 56 søknader innen fristen 30. november 2011. Over halvparten av søkerne søkte om 10 millioner eller mer. Den resterende halvparten søkte om midler mellom 5 og 10 millioner kroner. Av de 56 søknader var 13 innenfor temaområde 1, 28 søknader på område 2 og 12 søknader i grenselandet mellom område 2 og 4, hvorav noen også grenset til område 3 og tre søknader til område 4.

Søknadene hadde en hovedvekt innen pedagogikk og didaktikk i fag som matematikk, naturfag, idrett, språk og estetiske fag. Flere av søknadene hadde også en tverrfaglig samfunnsvitenskapelig tilnærming.

24 søknader fra universitetssektoren
30 søknader kommer fra Høgskolesektoren
2 søknader fra instituttsektoren

15 søknader fra Østlandet
28 søknader fra Sør-/Vestlandet
7 søknader fra Midt-Norge
6 søknader fra Nord-Norge

Programmet innvilget tre prosjekter på område 1, to prosjekter på område 2 og to prosjekter på område 4. Ett av prosjektene på område 2 er også kategorisert innenfor område 4.

Prosjektvalg og prosjektoppfølgning

Forskerprosjektene ble vurdert av eksterne ekspertpaneler. Forprosjektene ble vurdert administrativt og av programstyret. Søknadene om forskerprosjekter er vurdert i henhold til generelle kriterier for søknadstypen samt føringer i utlysningsteksten og programplanen. Ekspertpanelet har vurdert søknadene i forhold til kriteriene:

- vitenskapelig kvalitet
- prosjektledelse og prosjektgruppe
- gjennomførbarhet
- brukervedvirkning
- formidling og kommunikasjon
- internasjonalt samarbeid

På bakgrunn av dette har panelet foretatt en rangering av søknadene som programstyret har fått tilgang til. Videre har administrasjonen vurdert kriteriene nasjonalt samarbeid, kjønn, etikk og miljø, og programstyret har deretter gitt en selvstendig vurdering av søknadens relevans sett opp mot programplan og utlysning og på denne bakgrunn valgt ut den endelige sammensetningen av prosjektporteføljen.

Programstyret la i sin tildelingspraksis overordnet vekt på prosjektenes faglige kvalitet og brukerinvolvering og forsøkte å ta hensyn til at store deler programplanens områder skulle dekkes. Prosjekter som av ekspertpanelene var gitt svakere totalvurdering enn fem, ble ikke vurdert for mulig tildeling bortsett fra i enkelte tilfeller hvor dette ble betraktet som så faglig strategisk at programstyret valgte å løfte søknaden inn i konkurransen. Dette medførte at to prosjekter med totalvurdering på fire ble løftet inn i konkurransen.

Karakteroversikt over søknadene til programplanens fire områder

Her er en oversikt over antall søknader til hvert område og hvilke karakterer de fikk av ekspertpanelene. Søknadene til programmet er vurdert av ekspertpaneler som vurderer søknadene ut fra kriterier med bruk av en karakterskala fra 1 til 7, hvor 7 er best og 1 er den dårligste karakteren. Panelet forsøker å bli enige om vurderingen og gi en samlekarakter til hver prosjektsøknad med en totalkarakter basert på delkarakterene. Totalkarakteren er ikke et gjennomsnitt av delkarakterene. Her er en oversikt over karakterene for søknadene til de fire områdene:

Mange av søknadene handlet om flere områder i programplanen. Søknadene er kategorisert i det området hovedvekten av søknaden hører hjemme. Spesielt mange av søknadene handlet om både på område 2 og 4 og vi har derfor laget en egen kolonne for disse.

Programplanens fire områder:	3	1	2	2 og 4	4
Totalt ant søknader:	28	13	28	12	3
	<i>Fordelt på karakter:</i>	<i>Fordelt på karakter:</i>	<i>Fordelt på karakter:</i>	<i>Fordelt på karakter:</i>	<i>Fordelt på karakter:</i>
Karakter syv	0	1	1	1	1
Karakter seks	6	2*	4	2	0
Karakter fem	8	0	9	1	1
Karakter fire	8	5	8	6	1
Karakter tre	6	4	2	1	0
Karakter to	1	1	4	0	0
Karakter én	0	0	0	0	0
Avviste	3	0	0	0	0
Ant. bevilgede søknader:	4	3	1	1	2
Bevilget prosjekter for kr:	28 519 000	30 056 000	10 710 000	8 669 000	22 072 000

*Dissens om en søknad på område 1. Karakteren ble 6 og 4

Område 3 **Lærerutdanning og profesjonsutvikling**

Mottok 28 søknader på området og det ble innvilget fire prosjekter for tilsammen 28,5 mill. kr.

- R. Bjuland, UiS 9 mill
From teachers' teaching to pupils' learning
- F.D Raaen, HioA 10 mill
Teachers' professional qualifications; different forms of preservice programs and different knowledges
- K. Klette, UiO 4,5 mill
Coherence and Assignments in teacher education
- Gjems, HiVe 4,5 mill
Early childhood teacher education: students trajectories of learning about children's literacy

Område 1 **Læring i barnehager**

Mottok 13 søknader på området og det ble innvilget tre søknader for tilsammen 30,1 mill. kr.

- O. F. Lillemyr, Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning 8,7 mill
Management for learning: Challenges in ECECs in Norway
- L. Hernes, HiOA 11,9 mill
Searching for quality: Relations, play and learning in different group compositions in day care centers for children under the age of three
- V. Grøver Aukrust, UiO 9,3 mill
Teaching for text comprehension: Supporting young second-language learners' text comprehension in urban multiethnic preschools in Norway

Område 2 **Læring i grunnopplæring og videregående opplæring**

Mottok 28 søknader på området og det ble innvilget ett prosjekt på området for 10,7 mill. kr

- P. Haug, Høgskulen i Volda 10,7 mill
The function of special education

Område 2 **Læring i grunnopplæring og videregående opplæring** og område 4 **Læring i ulike samfunnskontekster og arenaer**

Mottok 12 søknader på grensefeltet mellom 2 og 4 og det ble innvilget ett prosjekt for 8,7 mill. kr

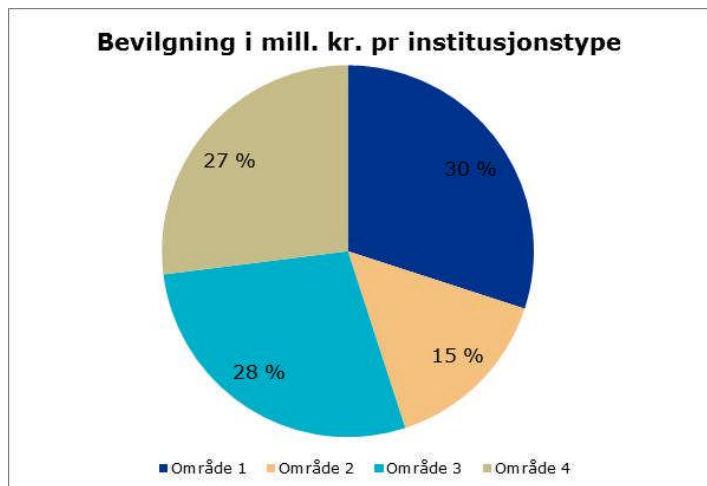
- G. Langfeldt, Høgskulen i Sogn og Fjordane 8,7 mill
Learning regions project (LRP) - developing better basic skills through better understanding of local culture

Område 4 **Læring i ulike samfunnskontekster og arenaer**

Mottok 3 søknader på området og det ble innvilget to prosjekter for tilsammen 22 mill. kr

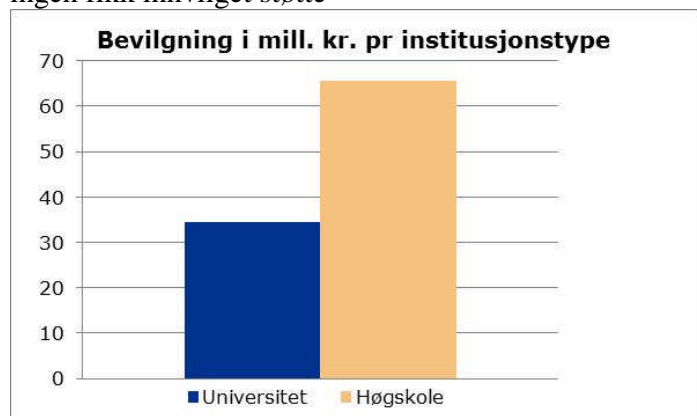
- Ola Erstad, UiO 11,3 mill
KnowMo: Knowledge in motion across Contexts of Learning. Investigating Knowledge Practices in and out of School
- L. Vavik, Høgskolen Stord/Haugesund 10,8 mill
Learning in the 21st Century - Captilizing on students strenghts - Compensating for desired capabilities

Fordelingen av programmenes midler per område i prosent. Prosjektet som er kategorisert på område 2 og 4, er fordelt med halvparten av midlene på område 2 og halvparten på område 4.

Institusjonsfordeling

Alle prosjektene er ved U&H sektoren. Det kom kun inn tre søknader fra instituttsektoren og ingen fikk innvilget støtte

Av de bevilgede midlene er 34,5 mill. kr tildelt universitetene, mens de resterende midlene, 65,5 mill. kr, er bevilget til høgskolene. Gjennomsnittstørrelsen på prosjektene innenfor de to kategoriene er som følger:

- Universitet: 4 prosjekter á 34,5 mill. = gj.snitt 8,6 mill. pr prosjekt (lavest 4,7 mill. kr, høyest 11,3 mill. kr)
- Høgskole: 7 prosjekter á 65,5 mill. = gj.snitt 9,4 mill. pr prosjekt (lavest 4,5 mill. kr, høyest 11,9 mill. kr).

Litt over 50 pst av søknadene kom fra høgskolene, og de har også fått innvilget flest søknader, både i antall og i prosent av søknadene:

Universitetene hadde en innvilgelse på 10,8 %. De fikk innvilget to søknader ved hver frist. I første runde kom 13 søknader og to ble innvilget (15,4%). I andre runde kom 24 søknader og to ble innvilget (8,3%).

Høgskolene hadde en innvilgelse på 15,9%.

I første runde kom 14 søknader, 2 ble innvilget (14,3%). I andre runde kom 30 søknader og fem ble innvilget (16,7%).

Det er ingen prosjekter fra instituttsektoren i PRAKUT. Det kom inn en søknad fra Nordlandsforskning ved første søknadsfrist og to søknader (fra Nordlandsforskning og Uni Rokkansenteret) ved andre søknadsfrist.

Alle **universitetene** har søkt midler, men det er kun UiO og UiS som har hatt uttelling. UiO har hatt størst uttelling med 33% innvilgelse. Her er en oversikt over hvilke universiteter som har søkt og fått bevilgning:

	<i>UiO</i>	<i>UiA</i>	<i>UiS</i>	<i>UiT</i>	<i>UiN</i>	<i>UiB</i>	<i>NTNU</i>	<i>UMB</i>
<i>Søkt</i>	9	2	8	2	3	7	5	1
<i>Bevilget</i>	3	0	1	0	0	0	0	0

16 **høgskoler** har søkt midler, men kun seks som har hatt uttelling. HiOA har hatt størst med to prosjekter (25%). Her er en oversikt over enkelte av høgskolene som har søkt og fått bevilgning:

	<i>HiHm</i>	<i>HiVo</i>	<i>Hi SF</i>	<i>HiB</i>	<i>HSH</i>	<i>HiVe</i>	<i>HiOA</i>	<i>DMMH</i>
<i>Søkt</i>	4	1	1	8	2	3	8	3
<i>Bevilget</i>	0	1	1	0	1	1	2	1

Geografisk fordeling

Halvdelen av prosjektene som har fått støtte, ligger på Østlandet. Det er også herfra de fleste søknadene kommer (34 %). Landsdelen har også den høyeste innvilgelsesprosenten. Søkere fra Nord-Norge har kommet dårligst ut, og Nord-Norge er eneste landsdel uten prosjekter.

	Søkt antall	Bevilget antall	Innvilgelses-% i antall	Søkt i 1000-kr	Bevilget i 1000-kr.	Innvilgelses-% i kr
Midt-Norge	13	1	7,69	118 519	8 736	7,37
N-Norge	10	0	0,00	97 238	0	0,00
Sør/Vestland	32	4	12,50	307 677	39 297	12,77
Østlandet	29	6	20,69	265 314	51 993	19,60

Rekruttering

Det var et krav i utlysningen at prosjektene skulle inkludere rekrutteringsstillinger. Dette kunne være både doktorgradsstipendiater og postdoktorstipendiater. Det har generelt tatt lang tid med tilsettingene av kandidatene. Det er i tillegg flere av prosjektene som har rekrutteringsstillinger knyttet til seg som finansieres av institusjonene selv.

Antall prosjekter: 11

Antall dr.grads.stipendiater: 7, herav 4 kvinner (En stipendiat ennå ikke ansatt)

Antall postdoktorstipendiater: 5, herav 1 kvinne (To stipendiater ennå ikke ansatt)

Prosjektledere

Åtte av prosjektlederne har tidligere hatt bevilgninger fra Forskningsrådet (1 har hatt 7 tidligere og en annen har hatt 10). To har hatt sine doktorgrader finansiert av Forskningsrådet og én har hatt postdoktorstillingen finansiert.

Når gjennomsnittsalder til prosjektlederne ved prosjektstart er 60 år, med kun én under 50 og seks over 60, så har ikke programmet bidratt til en rekruttering hva angår prosjektledelse, men det er det er yngre prosjektmedarbeidere med i alle prosjektene. Gjennomsnittsalder til alle søkere ved prosjektstart var 58 år. Eldste søker var 69 (2 personer), yngste 37. Kun 10 av søkerne var under 50 år. 7 av søkerne har sendt inn søknader ved begge utlysningene. Ingen av disse fikk bevilgning.

Kjønnsrepresentasjon

Av prosjektlederne er det 8 menn og 3 kvinner = 27,5 % kvinner.

I forhold til søknadene så kommer kvinnene dårlig ut:

45 kvinner har søkt, 3 har prosjekter = 6,7 % tilslag

39 menn har søkt, 8 har prosjekter = 20,5 % tilslag

Gjennomsnittsalder for kvinnelige prosjektledere ved prosjektets oppstart var 58 og for menn var det 61.

Brukerinvolvering

Det var krav om brukermedvirkning i utlysningene i programmet, men det var nokså åpent hvordan dette kunne operasjonaliseres i prosjektsøknadene. De fleste prosjektene har styringsgrupper eller referansegrupper med brukere som deltakere. Det varierer hvor mye brukerne skal delta, hvilken rolle de skal ha når det gjelder utførende arbeid og i hvilket omfang brukere er invitert med i prosjektene. I porteføljene er både barnehager, skoler, kommuner, fylkeskommuner, barnehagestiftelser, KS, fylkesmenn og lærerutdanningene med som brukere i prosjektene. Graden av forpliktelse i samarbeidet varierer mellom prosjektene. Det er ikke detaljert gjort rede for prosjektenes styringsgrupper og referansegrupper her. Her er noen punkter om brukermedvirkningen i prosjektene på de fire områdene:

Område 1

Ett prosjekt har forpliktende samarbeid med barnehager i to kommuner og en barnehagestiftelse. Praksisfeltet skal her delta i forskningsprosessen og resultatformidlingen. Prosjektet har også uforpliktende samarbeid med lærere og studenter og inngår i alle delene av prosjektet. De to andre prosjektene på området har også samarbeid med kommuner og andre lærerutdannere som vil ha ulike roller i forskningsprosjektene gjennom perioden. Ett av prosjektene vil utvikle et aksjonsforskningsprosjekt mot slutten av perioden. Til sammen har fem kommuner roller i de tre prosjektene på område 1.

Område 2

På område to er to prosjekter, disse er ulikt organisert når det gjelder brukermedvirkning. Det ene prosjektet har til hensikt å forskningsbaserte lærerutdanningene og vil trekke sammen teori og praksis, men det foreligger intensjoner om samarbeid med to kommuner. Det andre prosjektet har forpliktende samarbeidsavtaler med fylkesmannen i fire fylker og i prosjektgruppen (styringsgruppen) sitter i tillegg blant annet representanter fra utdanningsforbundet og KS sentralt. Prosjektet har samarbeid med 34 kommuner og det er flere kommuner som har meldt sin interesse for å delta i dette prosjektet.

Område 3

På dette området er også brukermedvirkningen forskjellig løst. Det er fire prosjekter på området hvorav ett av prosjektene ikke har med brukere med i prosjektet ut over deltakelse fra egen institusjon. Ett prosjekt har større grad av studentinvolvering og lærermedvirkning. To av prosjektene har styringsgrupper bestående av både brukere og forskere.

Område 4

Det er to prosjekter på området hvorav ett av prosjektene har forpliktende avtale med en fylkesmann og fem videregående skoler samt foreldreutvalget for grunnsopplæringen. Det andre prosjektet på området har samarbeid med analyseenheten i NRK, men NRK har ingen aktiv rolle i prosjektet. I tillegg har de samarbeid med en lærerhøgskole som har kontaktflate mot praksisfeltet i regionen den ligger. I tillegg har prosjektet en referansegruppe bestående av representanter fra ulike lærerutdanninger.

Internasjonalt samarbeid

Fire av prosjektene i porteføljen har inngått samarbeidsavtaler med utenlandske forskningsinstitusjoner. Samarbeidslandene er: Finland (1), Irland (1), Israel (1) Nederland (1), Storbritannia (2), Sverige (2) og USA (3), Østerrike (1).

Alle prosjektene har utenlandske deltakere i prosjektenes referanse og styringsgrupper. Det varierer på hvilken måte de ulike prosjektene har internasjonal deltakelse. Men alle prosjektene i porteføljen har dette.

Programmet har utlyst utenlandsstipend og gjesteforskerstipend og så langt fått to søknader om utenlandsstipend. Søknadene er innvilget.

Programmet har også vært med på å støtte det nordiske forskningsprogrammet Education for Tomorrow. PRAKUT støtter programmet med tre millioner kroner. Programmet er et samarbeid mellom NordForsk, Nordisk ministerråd og de nasjonale forskningsrådene i Norge, Sverige, Danmark, Finland og Island.

Etablering og gjennomføring av programmet

Programstyret har i gjennomsnitt hatt fem møter i året avhengig av arbeidsmengde. Tre av møtene har gått over to dager og vært i forbindelse med programplanarbeid og søknadsbehandling. Den første prosjektsamlingen ble holdt i juni 2012 i forbindelse med konferansen «Barnehagen i kunnskapssamfunnet». Programstyret har invitert prosjektene til sine møter med ønske om å holde tett kontakt med prosjektene. Programmet har hatt ekstra tett oppfølging av Nasjonal forskerskole i lærerutdanningene (NAFOL). I januar 2012 hadde programstyret et fellesmøte med styret for NAFOL og har dessuten hatt tre arbeidsutvalgsmøter. I tillegg har programstyret ønsket å besøke prosjektene og deres respektive institusjoner. Programstyret ble i den forbindelse invitert av prosjektet Learning Regions ved Høgskolen i Sogndal til å delta på en prosjektintern konferanse i februar 2013. Programstyret hadde da også et møte med prosjektets styringsgruppe. Videre har programmet arrangert en utvidet prosjektsamling i 2013 med tittelen «Å sette spor». Samlingen gikk over to dager og hadde fokus på erfaringsoverføring fra PRAKSISFOU og hvordan prosjektene kan planlegge for å sette spor. PRAKUT har også vært medarrangør av felles faglig seminar sammen med programmene *Velferd, arbeidsliv og migrasjon* (VAM) og *Forskning om utdanning fram mot 2020* (UTDANNING2020). Målet med seminaret var å synliggjøre og styrke programstyrenes engasjement på temaområder som ligger i grenseflatene mellom de tre programmene. Seminaret belyste også viktige samfunnsutfordringer og ville adressere forskningsutfordringer som er felles for programmene.

Formidling og kunnskapsdeling

Programstyret for PRAKUT har hatt ansvar for formidlingsaktivitetene i PRAKSISFOU. Programmet arrangerte i juni 2012 konferansen *Barnehagen i kunnskapssamfunnet* på hotell Bristol. 12. november samme år arrangerte programmet i samarbeid med UTDANNING2020 konferansen: *Forskning om utdanning, Kvalitet under lupen*. Programmet har hatt ansvar for to målrettede kunnskapsoppsummeringer fra PRAKSISFOU: *Funn i praksis, - ny kunnskap for din fremtid* og *Funn i praksis- ny kunnskap om barnehagen*. Disse har vært utarbeidet av Øystein Gilje og distribuert til alle landets lærerstudenter og lærerutdannere.

Programmet vil arrangere en temakonferanse for programmets område 3 13. november 2013, *Forskning om lærerutdanning – hva vet vi?*

Det er utgitt to bøker fra i programregi av PRAKSISFOU. Den første hadde tittelen *Læring og medvirkning* og ble utgitt på Universitetsforlaget i 2010, og den siste kom under PRAKUTs programperiode i 2012 og hadde tittelen *Ledelse og profesjonsutvikling*. Begge bøker er redigert av professor Bente Aamotsbakken.

Prosjektbeskrivelser

Siden PRAKUTs prosjekter enten er sin første fase eller midtfase, vil det ikke som nevnt innledningsvis foreligge sluttresultater som kan kommenteres eller analyseres. Vi velger i stedet å beskrive prosjektporteføljen i programmet. Det kan knyttes an til programplanens formuleringer og føringer, og det kan gis en vurdering av hvorvidt porteføljen i PRAKUT kan antas å ha potensial til å oppfylle det programplanen foreskriver.

Område 1 Læring i barnehagene

Vi har tre prosjekter på område 1 som er: Læring i barnehagene og handler om barnehagens oppgave med å ivareta barnas behov for omsorg og lek, samt fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig opplæring.

Samlet sett kan vi si at dette er tre store prosjekter som til sammen dekker flere av forskningstemaene på område 1. Forskning om de aller minste, ledelse og organisering for læring i barnehagen og tilegnelse av språk.

Ledelse for læring - utfordringer for barnehager i Norge

Prosjektleder: O. F. Lillemyr

Prosjektansvarlig: Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning

Totalt 8,7 mill

Prosjektet er et samarbeid mellom Dronning Mauds Minne Høgskole i Trondheim, høgskolen i Nord-Trøndelag og Universitetet i Bergen og har en styringsgruppe bestående av nordiske og regionale representanter og det er både brukere og forskere med. Et viktig forskningsspørsmål som stilles er: *Hvordan er barnehagenes økte ansvar for barns læring fulgt opp og ivare tatt i ulike former for styring og ledelse på barnehagesektoren?* Teoretisk bygger prosjektet på en kombinert teoritilnærming, bestående av organisasjonsteori og motivasjonsteori. Metodisk vil en kombinere survey og ex post facto forskning, med både kvalitative og kvantitative metoder. Utvalget vil være et stratifisert, randomisert utvalg av styrere i både private og offentlige barnehager og barnehage - eiere fra noen utvalgte fylker i landet. Dernest vil et utvalg barnehagepolitiske tekster bli analysert i forhold til perspektivet ”ledelse for læring i barnehagen”. Endelig vil en i siste fase gjennomføre en aksjonsforskning med tanke på å utvikle en ny ledelsespraksis, der man gjennom pedagogisk ledelse støtter barnehagene som lærende organisasjoner, og ser dette i lys av perspektivet ledelse for læring. Prosjektet forutsetter et nært samarbeid med praksisfeltet der det er etablert faste samarbeidsavtaler med Klæbu, Trondheim og Bergen kommune.

Prosjektets egen side: http://www.dmmh.no/nfr_prosjekt

Artikkel om prosjektet: [Ledelse og læring i barnehagen](#)

Searching for qualities/BLIKK FOR BARN -

Prosjektleder: L. Hernes

Prosjektansvarlig Høgskolen i Oslo og Akershus

Totalt 11,9 mill

Prosjektet Blikk for Barn undersøker kvalitet i barnehagetilbudet til barn under tre år i ulike gruppeorganiseringer. Dette er et felt der det er et stort behov for forskningsbasert kunnskap. Det pedagogiske innholdet samt strukturelle rammer som gruppestørrelser, alderssammensetning og antall barn per voksne skal under lupen. Hovedmålet er å løfte kvaliteten på tilbudet til de yngste.

– Vi vet lite om kvalitet og trivsel i barnehager for barn mellom 1 og 3 år. Samtidig er kvalitet et sammensatt begrep som er vanskelig å behandle som én ting. Vi vil utvide kvalitetsbegrepet og utforske flere måter å forstå og tenke kvalitet på, sier Hernes.

Kvalitet handler først og fremst om hvordan barna har det i sitt hverdagsliv. Hverdager i barnehager er komplekse. For å ivareta denne kompleksiteten, vil Blikk for Barn anvende kvalitative og kvantitative metoder. Forskerne vil benytte kjente internasjonale verktøy for å undersøke kvaliteten. Samtidig er det en målsetning å utvikle verktøy som kan hjelpe barnehagelærere å vurdere og utvikle kvaliteten i egne barnehager. I tillegg til de internasjonale verktøyene, omfatter Blikk for Barn flere større kvalitative delprosjekter. Med ulike forskningstilnærminger danner disse basis for at Blikk for Barn kan bidra til å utvikle mangefasetterte kunnskaper og en grundig forståelse for hvordan hverdagslivet for de minste barna er i norske barnehager i dag.

Prosjektet gjennomføres i samarbeid med Universitetet i Stavanger, Universitetet i Tromsø og NOVA samt internasjonal partnere.

Prosjektets egen hjemmeside: <http://www.hioa.no/eng/content/view/full/18459>

Artikkel om prosjektet: [Kvalitetsjakt i barnehagen](#)

Språklæring og tekstforståelse i barnehagen

Prosjektleder: V. Grøver

Prosjektansvarlig: Universitetet i Oslo

Totalt 9,3 mill

Dette er et prosjekt ledet fra Universitetet i Oslo med tre internasjonale samarbeidspartnere. Prosjektet skal utvikle kunnskap om hvordan barnehageansatte kan legge til rette for god språkutvikling og tekstforståelse hos barn som lærer norsk som sitt andre språk i barnehagen. Studien skal gjennomføres i hele 60 norske barnehager, omfatter barn i alderen fire til seks år og starter om ett års tid.

Informasjonen som kommer frem vil kunne brukes av barnehagelærere til å fremme utviklingen av barnas talespråk før de begynner på skolen.

Prosjektets egen hjemmeside: <http://www.uv.uio.no/pfi/forskning/prosjekter/grover-text-comprehension/>

Artikkel om prosjektet: [Tar tak i lesevaner hos minoritetsbarn](#)

Kommentarer til områdets prosjekter:

De tre prosjektene som har fått støtte innenfor område 1 kan tenkes å ha relevans for ulike aktører og for ulike områder innen barnehagesektoren. Ett av prosjektene retter seg mot styring og er opptatt av å studere hvilke konsekvenser det økte fokuset mot barnehagen som læringsarena har for ledelse i barnehagene og utviklingen av barnehagene som lærende organisasjoner.

Kunnskapen som utvikles i dette prosjektet vil ha relevans for diskusjonen om hvordan barnehagene kan utvikle seg innenfor rammene av de endringer som stilles til barnehagesektoren. Målgruppen for kunnskapen vil først og fremst være styrere i barnehager, barnehageeiere og sentrale myndigheter.

Et annet prosjekt går inn i debatten om kvalitet i barnehagen og har som målsetting å frambringe ny kunnskap som kan bidra til å løfte kvaliteten på barnehagetilbudet til de aller minste barna. Prosjektet tar mål av seg til å utvikle nye mål og verktøy for å måle kvalitet og trivsel og vil studere hvordan det som skjer i barnehagen er betinget av strukturelle betingelser som det er mulig å endre på, som for eksempel gruppestørrelse, sammensetning av barn i ulike aldre og voksentetthet. Dette er problemstillinger som både vil ha relevans for sentrale myndigheters policyutforming, men også for de som lokalt planlegger hvordan hverdagen til de minste skal utformes.

Det tredje prosjektet er orientert mot hvordan barnehagen kan arbeide for å bedre språkutviklingen til barn som vokser opp med et annet morsmål enn norsk. Prosjektet er utformet som en intervjuundersøkelse og kunnskapen som kommer frem vil ha stor relevans for barnehagelærere når de skal arbeide med barnas språkutvikling før de begynner på skolen. Også i policyutforming vil det å ha konkrete verktøy for å bedre flerspråklige barns språkutvikling tenkes å ha stor nytte.

Område 2 Læringsprosesser og læringsutbytte i grunnopplæringen

Programplanens område 2 handler om læring i fag, utvikling av grunnleggende ferdigheter, tilpasset opplæring, vurderingspraksis og dokumentasjon. Det etterspørres på dette området også kunnskap om barn og unges dannelsesprosesser

Programstyret var nødt til å prioritere hardt mellom svært mange og gode søknader på dette området. Det er innvilget to søknader på området. Den ene søknaden er også delvis innen område 4. Prosjektene handler om tilrettelagt opplæring og spesialundervisning og forhold knyttet til ulikhet skoleprestasjoner mellom regioner i Norge.

Det er områder som ikke er dekket innen blant annet fagdidaktikk og fag- og yrkesopplæring.

The function of special education – SPEED-prosjektet

Spesialundervisningens funksjon

Prosjektleder: P. Haug,

Prosjektansvarlig: Høgskulen i Volda

Totalt: 10,7 mill

SPEED er et samarbeidsprosjekt mellom Høgskulen i Volda og Høgskolen i Hedmark. Prosjektet har også et internasjonalt samarbeid med Danmark og Sverige. Målet med prosjektet er å studere innholdet i og utbyttet av spesialundervisning. Hovedproblemstillingen er: Hva handler spesialundervisning om, og hvilken funksjon har den? For å svare på dette forskingsproblemet stilles flere delproblemstillinger.

Den grunnleggende idéen bak prosjektet er at forståelse av spesialundervisningen forutsetter en innsikt i den ordinære opplæringen. Derfor samles det inn informasjon både om den ordinære opplæringen som alle elever får og spesialundervisningen som bare noen elever deltar i. Det skal gjennomføres to målinger med ett års mellomrom av de samme elevene i 5., 6., 8., og 9. klassetrinn (våren 2013). Totalt skal 3500 elever være med. Av disse får omtrent 200 elever spesialundervisning. Det blir holdt møter med de involverte kommunene. Prosjektet har fem tematiske delprosjekter: IKT, minoritetsspråklige elever som får spesialundervisning, matematikkvansker, lese og skrive-vansker og adferdsvansker.

Prosjektets egen hjemmeside: www.hivolda.no/speed

Artikkel om prosjektet: [Varierende effekt av spesialundervisningen](#)

Lærende regioner - LR

Prosjektleder: Gøran Söderlund

Prosjektansvarlig Høgskulen i Sogn og Fjordane

Totalt 8,7 mill

Prosjektet *Lærande regionar* er et eksempel på et prosjekt med mye brukermedvirkning. Prosjektet er også delvis kategorisert innenfor område 4. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt med Universitetet i Agder, Universitet i Tromsø, Høgskolen I Hedmark, Høgskolen I Nord-Trøndelag. Internasjonalt samarbeid med universitet i Oxford og i Wien. Bakgrunnen for prosjektet er at man finner store regionale forskjeller, og at det er et sterkt press på de skolene som gjør det dårlig på de nasjonale prøvene. Om vi sammenligner skolene som ligger langt over gjennomsnittet med de som skårer lavt, ville forskjellene tilsvare ett års skolegang. Prosjektet setter søkelyset på dette og vil finne ut hvorfor det er så store forskjeller i Norge. Det er grunn til å tro at det er andre forklaringer enn sosial bakgrunn. Prosjektet vil se nærmere på hvilken effekt kulturelle forskjeller kan ha på skoleprestasjoner. Skolenes egne erfaringer og hva lærerne vektlegger skal også systematiseres. Prosjektet inneholder i tillegg en utviklingsdel der skolene selv skal bidra aktivt.

Prosjektets egen hjemmeside: www.kunnskapsdeling.no

Artikkel om prosjektet: [Kvifor Sogn og Fjordane skårar høgt på nasjonale prøver](#)

Kommentar til områdets prosjekter

Det ene prosjektet tar for seg spesialundervisningen, et felt som det er stor offentlig oppmerksomhet omkring. Samtidig er det lokalt på skolene et stort behov for ny kunnskap på dette området, både når det gjelder hvordan spesialiseringens bør organiseres, hvem som bør få det og hvordan innholdet i opplæringen bør foregå. Forskningsprosjektet som har fått støtte skal avdekke hva som faktisk skjer i spesialundervisningen og tar mål av seg til å studere hva slags effekter spesialundervisningen har på elevene som deltar. Prosjektet skal følge skoler og elever og mot slutten av prosjektperioden skal det utvikles et aksjonsforskningsprosjekt. Kunnskapen som utvikles i dette prosjektet kan tenkes å ha særlig relevans for de som arbeider med spesialundervisning i grunnopplæringen, men også for lærerutdanningen og for sentrale myndigheter.

Det andre prosjektet innen dette området tar sikte på å utvikle kunnskap om hvorfor det er så store regionale forskjeller i elevenes skoleresultater. Gjennom å studere hvordan det arbeides i regioner der elevene gjør det spesielt bra, med regioner der elevene i mindre grad lykkes i skolen, er ideen å få fram kunnskap om hva de ulike skolene og lokale myndighetene foretar seg og hvordan dette eventuelt spiller sammen med kulturelle forskjeller mellom regionene. Prosjektet belyser ulike nivåer i utdanningssystemet, fra klasserommet, skoleledelse, skoleeier og til fylkesnivå, og tar sikte på å få fram hvordan det komplekse samspillet mellom de mange aktørene innen skolesystemet kan fungere hemmende eller fremmende på elevenes læring. Prosjektet vil ha stor relevans for skolefeltet, både fordi det tar opp grunnleggende spørsmål om læring og «alle» relevante aktører er involvert. Dessuten vil det komparative siktemålet ha særlig relevans for policyutforming, både sentralt, på fylkesnivå og på kommunenivå.

Område 3 Lærerutdanning og profesjonsutvikling

Område 3 handler om lærerutdanningens oppgave med å kvalifisere studenter til å bli profesjonelle førskolelærere eller lærere, og videre bidra i deres kontinuerlige profesjonsutvikling. Område tre var det første området som programmet innvilget midler til og er de prosjektene som har fått kommet mest i gang, fire prosjekter om lærerutdanning og profesjonsutvikling. Ett og et halvt av prosjektene har førskolelærerutdanning som tema.

Teachers as Students /TasS-prosjektet (Lærere som lærer)

Prosjektleder: R. Bjuland

Prosjektansvarlig: Universitetet i Stavanger

Totalt 9 mill

Prosjektet er et tidsforskjøvet design eksperiment med en kontrollgruppe og en tiltaksgruppe. Kontrollgruppen består av to grupper grunnskolelærerstudenter (1 gruppe = 4 studenter) fra hvert av fire fag (matematikk, kroppsøving, engelsk og naturfag) som gjennomfører praksisopplæring som normalt våren 2012 ved en utdanningsinstitusjon (N=32). Tiltaksgruppen består av samme antall grupper studenter fra de samme fagene som gjennomfører praksisopplæring hvor Lesson Study er innført som metode (N=32) våren 2013. Lesson Study er en «inquiry based» metode for læreres utforskning av egen praksis og læring som er blitt brukt i skoler i Japan i 140 år, og som har spredd seg som metode til vestlige land de siste tjue årene. Forskere og praksislærere i dette prosjektet utvikler en «håndbok i Lesson Study for lærerutdanning» som kan være et verktøy eller støtte i praksisopplæring. Ved å studere to undervisningssykluser (før-veiledning, undervisning, etterveiledning) fra hver gruppe i både kontroll og tiltaksgruppene, vil prosjektet svare på spørsmål som: Hvilke faktorer i «normal situasjon» og i «tiltakssituasjon» støtter / hemmer studenters læring av og i praksis? Vil en endring av praksisopplæring bidra til at studenter får et større fokus på elevers læring? Prosjektet er i samarbeid med universiteter i Stanford, Berkeley og Cork samt HiOA og HiST.

Prosjektets egen hjemmeside: <http://www.uis.no/forskning-og-ph-d-studier/vi-forsker-paa/laering-og-utdanning/undervisningskunnskap/tass-teachers-as-students/>

Artikkel om prosjektet: [Ferske lærere ser ikke elevene](#)

Læreres profesjonskvalifisering: Ulike former for grunnutdanning og ulike kunnskapsformer

Prosjektleder: F.D. Raaen

Prosjektansvarlig: Høgskolen i Oslo og Akershus

Totalt 10 mill

Prosjektet har fem delprosjekter som alle har et mål om å generere ny kunnskap om hvordan profesjonskvalifiseringen ved førskolelærerutdanningen og lærerutdanningen formes i et spenningsforhold mellom erfaringsbasert- og forskningsbasert kunnskap. - Forskning viser at lærerutdannere har en preferanse for teoretisk og forskningsbasert kunnskap. Både forskere og myndigheter i Norge understreker behovet for mer forskningsbasert lærerutdanning. På den andre siden kommer det kritikk fra yrkesfaglig hold om at lærerutdanningene gir en utdanning som i altfor liten grad er relevant. En hypotese i prosjektet er at større vekt på forskningsbasert kunnskap i lærerutdanningen vil føre til økt spenning blant samarbeidspartnerne. Dette gjelder blant annet spenningsforholdet mellom forskningsbasert kunnskap og erfaringsbasert kunnskap.

Prosjektet skal undersøke dette spenningsforholdet innenfor forskjellige pedagogiske felt som førskole- og grunnskolelærerutdanning, og det vil undersøkes hvorvidt det gjør noen forskjell om utdanningen er campusbasert eller arbeidsplassbasert. Prosjektets egen hjemmeside:

<http://www.hioa.no/Forskning-og-utvikling/Hva-forsker-HiOA-paa/FoU-SPS/prosjekter/Teachers-Professional-Qualification-TPQ>

Artikkel om prosjektet: http://www.forskningsradet.no/prognett-praksisfou/Nyheter/Relevant_kunnskap/1253973251206

Coherence and Assignments in teacher education

Prosjektleder: K. Klette

Prosjektansvarlig: UiO

Totalt 4,5 mill

Forskning tyder på at en god lærerutdanning må koble sammen teori og praksis på en integrert og helhetlig måte. I dette prosjektet vil man derfor studere forholdet mellom teori og praksis ved lærerutdanningen i Norge, Finland og USA. Mer presist vil det fokuseres på hvordan og i hvilken grad de ulike utdanningsprogrammene kobler teori og praksis:

- på programnivå
- i teoriopplæringen
- i praksisopplæringen
- i de ulike fagene matematikk og morsmål
- i studentenes oppgaver og innleveringer

Ved å benytte sammenlignende design vil prosjektet se på seks ulike lærerutdanningsprogrammer i de tre landene. Prosjektet vil se på programinnhold og bruk av oppgaver i matematikk- og språkundervisningen i de ulike lærerutdanningene. Gjennom analyser av programdokumenter, intervjuer med ledelsen og analyser av pensum, vil man undersøke om programmene har en felles visjon, er helhetlige og gir muligheter til å lære fra praksis. Videre vil analyser av oppgavebruk benyttes for å forstå utdanningspraksisen ved disse institusjonene. Gjennom studier av hvordan oppgaver brukes vil det bli tydelig hvilke muligheter fremtidige lærere gis til å koble teoretiske ideer med praktiske strategier som kan benyttes i klasserommet. Dette er et viktig bidrag siden det finnes lite forskning på undervisning og læringspraksis i høyere utdanning, og særlig innen lærerutdanningen. Prosjektet vil ikke bare studere strukturer som kan koble teori og praksis, men vil også identifisere spesifikke læringsmetoder som kan skape slike koblinger.

Prosjektets hjemmeside: <http://www.uv.uio.no/ils/english/research/projects/cate/index.htm>

Artikkel om prosjektet: [Teori og praksis i lærerutdanningen](#)

Barnehagelærerutdanning: studentenes kunnskap om og forståelse for barns tidlige litterasitet. Hvordan endrer oppfatningene deres seg i møte med yrket.

Prosjektleder L. Gjems

Prosjektansvarlig Høgskolen i Vestfold

Totalt 4,5 mill

Grunnlaget for barns språk legges allerede før tre-årsalderen. De barna som har et godt språk når de begynner på skolen, er også de som gjør mest suksess under hele skoleløpet. Målet med dette prosjektet er å undersøke hvilke kunnskaper studenter i barnehagelærerutdanningen mener de får om tidlig litterasitet hos små barn og hvordan de kan arbeide med dette i pedagogisk praksis. Det skal også undersøkes hvilke grunnlag som kan legges for barnas senere lese- og skriveferdigheter. Prosjektet vil utvikle teori og praktisk kunnskap om hvordan barnehagelærerutdanningen kan forberede lærerstudenter til å arbeide med små barns språkutvikling. Bakgrunnen er at vi vet lite

om hvordan nyutdannede barnehagelærere møter kravet om å stimulere barns språklige utvikling i etter endt utdanning. Dette er en sammenlignende studie mellom Norge og Sverige.

Prosjektet har analysert fagplaner for barnehagelærerutdanning i pedagogikk. Forskerne har sendt spørreundersøkelse til tredjeklassingene ved alle norske barnehagelærerutdanninger og studentene ved Universitetet i Gøteborg, og spurt hva mener de har lært i utdanningen om tidlig litterasitet, men også andre fagområder. En gruppe følges de to første arbeidsårene i barnehagen for å undersøke om deres oppfatninger av kunnskaper fra utdanningen endrer seg. Prosjektet vil bidra til å diskutere innholdet i barnehagelærerutdanningen. Sentrale spørsmål vil blant annet være hva studentene eventuelt må lære mer om. Studenter ved barnehagelærerutdanningen ved en norsk og en svensk institusjon har intervjuet sine praksislærere om hva de vektlegger i arbeid med tidlig litterasitet. Forskerne intervjuer også ansatte i fagene pedagogikk og norsk ved fire norske høyskoler.

Prosjektets egen hjemmeside: <http://www.hive.no/forskningsprosjekter/early-literacy-teacher-training-article21567-1811.html>

Artikkel om prosjektet: [Førskolelærere under lupen](#)

Kommentar til prosjektene

Praksisfeltet for dette området er lærerutdanning eventuelt sammen med praksisskoler. Tre av fire prosjektledere er ansatt innen lærerutdanning (førskole-, grunnskole-, og PPU/lektorutdanning). Den fjerde har tilhørighet på Senter for Profesjonsstudier. Alle prosjektene setter et kritisk lys på utdanningene.

Ett av prosjektene sammenligner forholdet mellom teori og praksis i førskolelærerutdanninger i tre land mens ett annet prosjekt utfører en eksperimentell design for å finne ut hvordan eller om det er mulig å øke studenters forståelse for elevers læring og inkludering. Et tredje stiller spørsmål ved koherens i lektorutdanninger på tvers av tre land, da forstått som sammenheng mellom teori og praksis

Det fjerde prosjekt omfatter både førskolelærer- og grunnskolelærerutdanninger, og man er i prosjektet opptatt av de ulike kunnskapsformene i utdanningene og hva som vektlegges.

På bakgrunn av våre opplysninger ser det ut til at kun ett av prosjektene omfatter et samarbeid med praksisskoler og hvor praksislærere inngår som med-utviklere av tiltak.

Område 4 Læring i ulike samfunnskontekster og på ulike arenaer

Området handler om barn og unges livsverden, læring som foregår på arenaer utenfor utdanningsinstitusjonene og de utfordringer dette kan gi utdanningssektoren. Det etterspørres her forskning om hvordan barn og unges livserfaringer bedre kan integreres i pedagogisk praksis i barnehage og grunnopplæring.

Kunnskap i bevegelse. En studie av kunnskapspraksiser i og utenfor skolen

Prosektleder: Ola Erstad, UiO

Prosjektansvarlig Universitetet i Oslo

Totalt 11,3 mill

Målet med KnowMo er å studere under hvilke forutsetninger former for læring som finner sted utenfor skolen kan gjøres relevant for elevers læring i ungdomsskolen. Mange ungdomsskoleelever opplever skolen som adskilt fra andre viktige områder i livene deres, og debatten om hvordan man kan øke

motivasjonen til elever i denne aldersgruppa har pågått i lengre tid. En løsning er å bringe unges erfaringer og kunnskap fra fritidsaktiviteter inn i klasserommet som ulike former for kunnskapspraksiser. Det finnes imidlertid lite kunnskap om gode måter å gjøre dette på.

KnowMo tar sikte på å utvikle bedre forståelse av likhetene og forskjellene mellom ulike kontekster for læring. Et praktisk mål er å undersøke og foreslå hvordan lærere kan trekke veksler på unges erfaringer og kunnskap fra ulike arenaer utenfor skolen i undervisningen, noe som kan bidra til å gjøre læring av fagstoff mer relevant og autentisk for elevene.

Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd under PRAKUT programmet, og vil bli gjennomført i samarbeid med Høgskolen i Vestfold, NOVA og NRK.

Prosjektets egen hjemmeside:

<http://www.uv.uio.no/iped/forskning/prosjekter/erstad-knowmo/>

Artikkel om prosjektet: [Fritidsaktiviteter inn i klasserommet](#)

Læring i det 21. århundre

Prosjektleder L.Vavik,

Prosjektansvarlig Høgskolen Stord/Haugesund

Totalt 10,8 mill

Forskningsprosjektet skal undersøke hvordan elever og lærere opplever samspillet mellom skolen og ungdoms digitale aktiviteter og vaner (modul 1).

Ulike former for samspill på fagdidaktisk nivå skal begrepsfestes, teoretiseres og vurderes i forhold til skolens overordna målsetninger (modul 2).

Det er av særlig interesse å se nærmere på konfliktlinjer identifisert av elever og lærere selv.

Prosjektet ser også behovet for å styrke enkelte faglige elementer som har fått større relevans som følge av ungdoms nettaktiviteter.

Resultatene vil danne grunnlag for utprøving i praksis (modul 3-4).

Prosjektets egen hjemmeside: <http://prosjektsider.hsh.no/121/>

Artikkel om prosjektet: [Gaming i alle fag?](#)

Kommentar til prosjektene

Begge prosjektene innenfor dette området omhandler hvordan barn og unges livserfaringer bedre kan integreres i pedagogisk praksis. Det ene prosjektet handler om hvordan barn og unge bruker dataspill og sosiale medier og hvilken rolle skolen har som brobygger mellom tradisjonelle fag og undervisningsmetoder og de nye digitale mediene. Det andre prosjektet handler om hvordan lærere på ungdomsskolen håndterer at ungdommenes erfaringer på ulike arenaer utenfor skolen kan være nokså ulike de kunnskapspraksisene som finner sted innenfor skolen. Ett av prosjektene tar mål av seg til å foreslå hvordan lærere kan trekke veksler på unges erfaringer og kunnskap fra ulike arenaer utenfor skolen i undervisningen, for å gjøre læring av fagstoff mer relevant for elevene. Prosjektene vil være relevant for diskusjonen om hvordan ungdomsskolen kan utformes på en måte som treffer ungdoms livsverden på en bedre måte og vil ha relevans når myndighetene skal utforme morgendagens skole. Også for lærere, skoleledere og lærerutdannere vil det være behov for å få ny kunnskap som kan si noe om hvordan barn og unges livsverden og erfaringer fra livet utenfor skolen bør trekkes inn i skolehverdagen.

Nasjonal forskerskole for lærerutdanningene

I 2009 mottok Forskningsrådet oppdraget fra Kunnskapsdepartementet om utlysningen av en nasjonal forskerskole i lærerutdanningene. Forskerskolen gir et tilbud til stipendiater i lærerutdanningene, som har prosjekter med relevans for lærerutdanningen og læreryrkene landet over. Ansvaret for nasjonal forskerskole i lærerutdanningen ble i 2009 lagt til program for *Praksisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning*. Programstyret hadde tildelingsmøte i september samme år og NTNU fikk tildelingen. Program for *Praksisrettet utdanningsforskning PRAKUT* (2010-2014) har nå overtatt ansvaret for forskerskolen NAFOL – nasjonal forskerskole for lærerutdanningen. Forskerskolen skal midtveisvurderes i 2013. Vurderingspanelet skal levere en begrunnet innstilling om eventuell justering av videre aktivitet til styret for PRAKUT.

Tematisk skal NAFOL utvikles omkring to hovedområder, begge sentrale for lærerutdanningene og for praksis. Innenfor hvert av disse vil det bli etablert ulike tyngdepunkt, avhengig av hvilke spesialiseringer NAFOL-studentene velger. De to overgripende områdene er fag- og yrkesdidaktikk og Læreres samfunnsmandat, profesjonsforståelse og profesjonsutøvelse. NAFOL gir et tilbud til 106 stipendiater, hvorav 70 prosent er kvinner. Så langt har en av stipendiatene disputert og det forventes at minst åtte stipendiater disputerer i løpet av 2013. Forskerskolen har en vitenskapelig leder som leder styret for skolen i tillegg til en administrativ organisasjon. Forskerskolen har også et råd hvor alle de 24 institusjonene som er med i nettverket er representert. Støtte fra Forskningsrådet kr 40 mill.

Hjemmeside: www.nafol.net

Artikkel om prosjektet: [Gjør lærernes lærere bedre](#)

Sluttevaluering av PRAKSISFOU og midtveisevaluering av UTDANNING2020

Et ekspertpanel ledet av professor Sverker Lindblad, Göteborgs universitet, har evaluert de to utdanningsforskningsprogrammene PRAKSISFOU og UTDANNING 2020. Panelet skulle vurdere programmene resultater og hvilke effekter programmene har hatt. Evalueringsrapporten forelå innen mars 2013.

Dette var en sluttevaluering av PRAKSISFOU og en midtveisevaluering av UTDANNING2020. I henhold til mandatet skulle panelet vurdere faglig kvalitet, resultater, samfunnsrelevans og effekter av de aktivitetene som er satt i gang. Panelet skulle også gi råd om videre drift og organisering av Forskningsrådets utdanningsforskningsprogrammer, herunder spørsmålet om framtidig sammenslåing av programmene.

Panelet har gjort en formativ evaluering med tilbakeblikk på hva som var målet med programmene. PRAKSISFOU vurderes å ha produsert relativt lav vitenskapelig kvalitet målt i internasjonal publisering, samtidig som denne type program trengs. Videre kommer det fram i rapporten at programmet har bidratt til å øke forskningskompetanse i lærerutdanningene, noe som var i tråd med målsettingene for programmet. Det er ikke uten videre noen sammenheng mellom høy vitenskapelig kvalitet og publiseringskanaler. Eksempelvis er det publisert forskning som har vist seg viktig og anvendelig i lærerutdanningene i antologier (nivå 1) og på forlag som ikke er regnet med i UHRs indeks over rangerte nasjonale og internasjonale kanaler. Også publikasjoner

på høyeste nivå (nivå 2) kan være av lav kvalitet og utgjør derfor ingen garanti alene for at publikasjonen er anvendelig og oppleves som relevant for en målgruppe.

PRAKSISFOUs satsing på brukermedvirkning anses i evalueringen som nyskapende, men likevel pekes det på at det er vanskelig å se den reelle involveringen av brukerne og om implementeringen har hatt innvirkning på praksisfeltet: «Svårigheterna med att lyckas förankra projekten i skolans och barnehagemedarbetarens konkreta behov och samtidigt utveckla forskning, tillsammans mellan forskare och brukare, har varit en reell utmaning har det visat sig.» konkluderes det med i evalueringsrapporten (s 85).

Rapporten sier at innovasjon og kunnskapsproduksjon bør holdes tydelig fra hverandre i framtidige satsinger, og panelet mener at det blir lettere i ett stort program. Panelet peker også på at begrepet praksisrettet forskning dels er et administrativt begrep i Forskningsrådet, og dels et viktig innslag i norsk forskningspolitikk. I vitenskapelig forstand, sier rapporten, er ikke begrepet entydig, og panelet anbefaler at det gjøres et stykke arbeid for å tydeliggjøre hva som menes med begrepet. Det kan imidlertid innvendes mot et slikt ideelt ønske at begrepet neppe er mulig å gi en entydig betydning en gang for alle. Begrepet og tilgrensende begreper vil trolig måtte defineres suksessivt og kontekstualiseres på nytt alt etter arena det anvendes på.

Programstyrene i de to programmene har diskutert evalueringsrapporten. Begge styrene er opptatt av den praksisrettede forskningens betydning og utviklingspotensial. Det ble stilt spørsmål ved evalueringens anbefaling om å skille mellom kunnskapsproduksjon og innovasjon. Begge styrene påpekte svakheter i datagrunnlag og metode og understreket at evalueringen kun i begrenset grad har vurdert programmenes samfunnsrelevans.

PRAKUTs programstyre har også påpekt mangler i rapporten når det gjelder PRAKSISFOUs kontekst og bakgrunn. Dette har i særlig grad handlet om evalueringens mangel på historikk knyttet til PRAKSISFOU og det faktum at programmet ble etablert i en periode preget av lite utforskning i sektoren, da særlig på barnehagefeltet. Dermed måtte kompetanse bygges opp, og det er da ikke å forvente at medarbeidere i de innvilgede prosjektene kom til å publisere forskning på høyeste nivå. I lærerutdanningene er det i tillegg svak tradisjon for at studenter leser avanserte forskningsartikler på engelsk. Løsningen undervisningsmessig har derfor vært preget av utstrakt bruk av forskning forfattet på skandinaviske språk, ofte i form av antologiartikler. Som allerede anført ovenfor, er det vanskelig å slutte at nivåinndelingen (nivå 1 og 2) er alt avgjørende for kvalitet. Det ligger ingen garanti i at artikler publiseres på nivå 2. Det kan også gis eksempler på artikler utenfor uttellingssystemet som har vært av stor betydning for studenters læring.

Når evalueringen fra Lindblad mfl. peker på at den vitenskapelige kvaliteten målt etter flere parametre har vært lavere enn hva som er tilfellet for UTDANNING2020, kan det innvendes at dette neppe kunne ha blitt annerledes med de eksplisitte forventningene som ble stilt til PRAKSISFOU. På den ene siden var man fanget i et dilemma mellom å vektlegge forskning med høy vitenskapelig kvalitet og på den andre siden å skulle utvikle forskningskapasiteten innenfor et felt preget av svak forskningstradisjon og større innslag av praksisrettethet. Dette dilemmaet har fulgt med og vært tilsvarende for PRAKUTs programstyre. Dette kan illustreres ved det faktum at av totalt ni innvilgede forprosjekter, så var det kun ett som oppnådde bevilgning i neste omgang.

Samlet vurdering og videre anbefalinger

Nytten av et program som PRAKUT har på ett vis blitt bekreftet via resultater fra foregående program (PRAKSISFOU). Forskningskompetansen er styrket i lærerutdanningsinstitusjonene; blant annet ses dette av antall avlagte doktorgrader, antall post-doc-stillinger samt publiseringer fra prosjektene samlet. Det er også helt åpenbart at praksisfeltet har blitt tilført nye erfaringer og fått tatt del i kunnskapsutvikling i programperioden. Programstyret har gjennom prosjektsamlinger og konferanser vært sammen med aktører og brukere i prosjektene, der de har bidratt med sine erfaringer. Programstyret har også hatt et spesielt seminar med tittelen «Å sette spor» hvor flere prosjekter fra gammel og ny portefølje fikk dele egne erfaringer og diskutere aktuelle utfordringer med å ha med praktikere i forskningen.

Hvordan understøtter PRAKUTs prosjekter programmets målsettinger om å bidra med relevant kunnskap for praksisfeltet? Dette er et vanskelig spørsmål å gi entydige svar på. Ikke bare fordi de ulike forskningsprosjektene ennå ikke er realisert, men også fordi det ikke finnes utvetydige svar på hva slags kunnskap og hva slags typer forskningsresultater praksisfeltet har bruk for. Hva som oppfattes som praksisrelevant, vil være avhengig av hvem du spør – sentrale myndigheter kan for eksempel ha andre kunnskapsbehov enn lærere eller barnehagestyrere. Oppfatninger om hva som har relevans for praksisfeltet, vil dessuten variere med hvor den pedagogiske vinden til en hver tid blåser og med hvilke politiske problemstillinger som står høyest på dagsorden.

Programplanen gir likevel noen tydelige signaler om hva *programstyret* i PRAKUT oppfatter som viktige spørsmål for praksisfeltet. I følge programplanen er det generelt et stort behov for praksisrettet utdanningsforskning, og det er formulert mer enn 30 ulike konkrete spørsmål eller problemstillinger som det etter programstyrets vurdering er behov for mer forskning om. Når PRAKUTs prosjektportefølje består av elleve prosjekter, er det åpenbart at det finnes mange viktige spørsmål for praksisfeltet som ikke er blitt fanget opp gjennom dette programmet.

At et program med et begrenset budsjett ikke har dekket alle relevante spørsmål, kan ikke være et endelig kriterium på hvor godt programmet har truffet praksisfeltets behov for relevant kunnskap. En annen innfallsvinkel kan derfor være å se på noen overordnede spørsmål som det er grunn til å anta at aktørene i utdanningsfeltet har særlig behov for kunnskap om. Programplanen trekker fram tre slike: For det første vektlegges spørsmål om hvordan ulike tiltak, intervensjoner og reformer som settes i gang virker – altså effekter av tiltak. For det andre vektlegges behovet for å utvikle konkrete verktøy og redskaper, som barnehageansatte, lærere, lærerstudenter og lærerutdannere kan ta i bruk for å heve kvaliteten på læring, utvikling og danning. Eksempel på verktøy kan være utvikling av nye teoretiske perspektiver som kan føre til nye spørsmål eller svar på gamle spørsmål og problemstillinger. Videre kan det handle om nye metoder for å understøtte læring, nye (digitale) verktøy som muliggjør nye arbeidsformer for informasjonsinnhenting, kommunikasjon og utprøving samt nye (måter) å lede og utvikle arbeidet i barnehagen og skolen.

I tillegg til disse to overordnede måtene å definere relevans på legger programplanen vekt på at praksisrelevans også handler om kunnskapsbehovet som sentrale myndigheter og lokale barnehage- og skoleeiere har for å kunne videreutvikle sektoren.

Hvor godt treffer prosjektporteføljen på disse områdene? Etter programstyrets vurdering har alle prosjektene relevans for policyutforming i større eller mindre grad. Alle prosjektene tar for seg

dagsaktuelle problemstillinger, der målet er å undersøke hvordan endringer i sosiale forhold og rammebetingelsene for skole- og utdanningssektoren påvirker hvordan barnehagene, skolene og lærerutdanningene bør innrettes for å få størst mulig læringsutbytte. Dette er kunnskap som kan tenkes å ha særlig relevans for sentrale myndigheter, når de skal utvikle nye planer for sektoren. Samtidig vil kunnskapen som utvikles gjennom PRAKUT også ha stor relevans for utforming av lokal skole- og barnehagepolitikk. Et godt eksempel på det siste er som nevnt prosjektet om lærende regioner.

Når det gjelder effektstudier av tiltak og intervensjoner og utvikling av verktøy som sektoren kan ta i bruk, varierer det mye mellom prosjektene i hvor stor grad det legges vekt på slike forhold. I de fleste prosjektene er det ingen eksplisitte planer om å måle effekter av tiltak og intervensjoner, og bare et fåtall av prosjektene har ambisjoner om å utvikle konkrete verktøy som skal tas i bruk av barnehager, skoler eller lærerutdanningene for å heve kvaliteten i opplæringen.

Når det gjelder prosjektene innen de andre områdene, er de nokså ulike i utforming. Likevel er det en fellesnevner at de går inn i sentrale diskusjoner innen barnehage- og skolesektoren. Det er grunn til å tro at dette er problemstillinger som både har relevans for myndighetenes behov for policyutforming og lærerutdanningenes behov for oppdatert kunnskap. At prosjektene også tar sikte på å utvikle nye verktøy og teste ut intervensjoner er også indikasjoner på at kunnskapen som frambringes, vil ha relevans for de som til daglig arbeider med barn og unge.

Anbefalinger til et nytt utdanningsforskningsprogram

Med bakgrunn i erfaringene fra PRAKSISFOU og nå PRAKUT, synes det åpenbart at praksisrettede forskningsprosjekter i samspill mellom forskere og praksisfeltets aktører fortsatt har en vei å gå. Det har vært og kommer trolig fortsatt til å være et tilbakevendende spørsmål hvordan brukerne skal trekkes inn i forskningen og medvirke i den. Det finnes en rekke fallgruver og knapt noen patentløsning. Dette var også grunnene til at PRAKUT valgte å la søkerne definere spørsmål knyttet til brukermedvirkning.

(Se anbefaling I)

Praksisrettet utdanningsforskning plasserer seg i grenselandet mellom erfaringsbasert kunnskap og akademisk basert forskning og omfatter kunnskapsutvikling med ulike teoretiske perspektiver og metodiske tilnærminger. I PRAKUTs programplan påpekes det at et fellestrekk ved all praksisrettet forskning er at problemstillinger og forskningsspørsmål er forankret i praksisfeltet og at intensjonen er å heve kvaliteten i feltets virksomheter. Praksisfeltets behov for kunnskap bør være veiledende for valg av problemstillinger, men praksisrettet utdanningsforskning skal også være forankret i sentrale teorier og utvikle disse, bygge videre på tidligere forskningsresultater samt legge vitenskapelige metoder til grunn for innsamling av data. Om man lykkes med å heve kvaliteten på praksisrettet utdanningsforskning, må derfor vurderes ut fra minst tre kriterier, 1) vitenskapelige kriterier, 2) hvor godt man treffer behovene i praksisfeltet og 3) om kunnskapen er relevant for profesjonen generelt og om den når utover de som er direkte involvert i forskningen. Mange utfordringer står fortsatt ubesvarte. Det gjenstår et betydelig arbeid for å få kunnskap om teoriforankring og metodebruk innenfor slike prosjekter. Ikke minst trenger vi kunnskap om hvordan en kan utvikle slike forskningsprosjekter så de ivaretar de kvalitetsmessige vitenskapelige kriteriene samtidig som de treffer behovene i praksisfeltet. Prosjektene må også bidra til en god samhandling mellom lærerutdanningene og praksisfeltene slik at forskningsbasert kunnskap i større grad blir tatt i bruk.

(Se anbefaling II)

Evalueringen av UTDANNING2020 og PRAKSISFOU konkluderer med at en sammenslåing av UTDANNING2020 og PRAKUT er hensiktsmessig. Dette sier programstyret i PRAKUT seg i all hovedsak enig i. Likevel er det mye som kan innvendes mot den evalueringen som foreligger fra Lindblad et al. I denne sammenheng vises det i hovedsak til avsnittet ovenfor, «Sluttevaluering av PRAKSISFOU» (s. 18f.).

Evalueringen av forskningskvaliteten i PRAKSISFOU er eksempelvis blitt målt etter de samme parametere som UTDANNING2020 og andre programmer i Forskningsrådet. Det er foretatt en mer eller mindre synkron analyse uten at historikk for programmet er innreflektert. PRAKSISFOU var den første store satsningen på barnehageforskningsfeltet og det første programmet som så allmennlærerutdanning og barnehagelærerutdanning i sammenheng. Det var et mål å heve kvaliteten i forskningen. Da blir det vanskelig å forvente at kvaliteten på publikasjoner og prosjektanalyser skal befinne seg på øverste kvalitetsnivå (nivå 2 og de mest meritterende tidsskriftene). Forskningskvalitet tar tid å bygge, og PRAKSISFOU evnet å høyne kvaliteten betraktelig i sine fem programår. Det er ikke tilrådelig å skille innovasjon fra vitenskapelig fundert utdanningsforskning siden begge forskningstyper kan integreres i ulike prosjekter og fylle hverandre ut og virke understøttende.

Det essensielle framover blir å skille mellom ulike typer forskningsformidling med hensyn til relevans for målgrupper, eksempelvis barnehagens og skolens medarbeidere og deres behov for faglig oppdatering, og kvalifisert vitenskapelig personal med behov for å tilegne seg ny forskningslitteratur. Systemet som måler vitenskapelig kvalitet per nå, kan synes for grovinnfelt til å fange inn flere typer forskningsformidlende publikasjoner. Det som er nødvendig og ettertraktet på ett felt, kan derfor komme til å stå i motsetning til behov på et tilgrensende felt. Det er følgelig viktig å stille seg kritisk til dagens uttellings- og vurderingssystem som på flere måter måler noe, men ser bort fra andre betydningsfulle faktorer. Dilemmaet mellom kapasitetsoppbygging i et felt med svak forskningstradisjon og høy vitenskapelig kvalitet er av strukturell karakter.

(Se anbefaling III)

Det kan også nevnes at rammene for bevilgning av prosjektmidler har vært relativt høy i PRAKUT. Midlene kunne vært spredt til flere og mindre prosjekter, og man hadde kunnet gi større muligheter for nettverkstiltak. Man kunne også ha hatt et sterkere krav om større institusjonell egenfinansiering. Mobilisering av lokale ressurser kan for et nytt utdanningsforskningsprogram bidra til å øke forskningskapasiteten i flere miljøer. I denne forbindelse kan det pekes på at andelen avslåtte prosjekter for PRAKUTs vedkommende var høy, og at en del av disse ble funnet klart støtteverdige. Med en så vidt høy bevilgningsramme for enkeltsøknader ble resultatet ble en relativt fåtallig prosjektportefølje (elleve prosjekter). Det kan derfor være verdt å ta med seg refleksjoner omkring prosjektrammer, mer finmaskede modeller for oppbygging av en prosjektportefølje og egne potter til nettverksprosjekter eksempelvis for et nytt utdanningsforskningsprogram.

Ser man på PRAKUT og PRAKSISFOUs prosjektportefølje under ett, viser denne at mange av de innvilgede prosjektene blir ledet av erfarne forskere som tidligere har mottatt midler fra Forskningsrådet. Dette er naturlig i og med at erfaring og vitenskapelig CV ikke er uvesentlige parametere i fagpanelenes bedømmelse. For at et program skal tildele midler til prosjekter som er

«risiko»-prosjekter og for eksempel innebærer at nye og kanskje yngre forskere deltar, må programmet være villig til å satse på slike prosjekter på bekostning av mer «sikre» tildelinger.

Det er viktig å øke forskningskompetansen i lærerutdanningene framover. Dette kan gjøres slik programmene PRAKSISFOU og PRAKUT har intendert: tilsetning i rekrutteringsstillinger og kompetanseheving blant alle deltakende aktører i prosjektene. Videre er det av betydning å initiere følgeforskningsprosjekter av mindre omfang for å studere hvordan denne økede kompetansen evner å høyne kvaliteten i utdanningene framover. Eksempelvis kunne man utforske hvordan publiserings- og ikke minst anvendelsesgraden av vitenskapelig høyt rangert forskning endrer seg når utdanningene får flere vitenskapelig ansatte med førstekompetanse. En ytterligere dimensjon i en slik kontekst kunne implisere å studere hvordan nyutdannede lærere nyttiggjør seg kunnskaper formidlet i lærerutdanningene etter et kompetanseløft som det ovenfor beskrevne.

(Se anbefaling IV)

Anbefalinger:

- *I: Programstyret i PRAKUT vil anbefale at det nye utdanningsforskningsprogrammet i utlysninger definerer eller eksemplifiserer hvem brukerne kan være og hvordan brukermedvirkning kan ha størst effekt.*
- *II: Programstyret i PRAKUT vil anbefale at det nye utdanningsforskningsprogrammet i sterkere grad enn hva som ble gjort i PRAKUTs utlysninger, gjør praksisrettet utdanningsforskning med involvering av profesjonens aktører til et eget område for forskning.*
- *III: Programstyret i PRAKUT vil anbefale det nye utdanningsforskningsprogrammet å satse på nettverks- og kapasitetsoppbygging. Programstyret i PRAKUT vil anbefale at man ser på muligheten for å arbeide for uttellingssystemer der også formidlingsaktivitet som er av spesiell nytte for lærerutdanningene og praksisfelt, honoreres. Her kan et nytt utdanningsforskningsprogram spesifisere ulike typer publiseringsformer nærmere. Det kan også ha effekt å åpne for flere typer støtteformer i utlysninger.*
- *IV: Programstyret i PRAKUT vil anbefale at det nye utdanningsforskningsprogrammet i utlysninger setter av midler i programmet til «risikoprojekter»; prosjekter der man for eksempel satser på yngre forskere eller forskningsdesign preget av dristighet og vilje til å gå nye veier. Det anbefales også å sette av midler til følgeforskningsprosjekter.*

